

ПРОЕКТ «ЛЮБІТЬ УКРАЇНСЬКЕ.
ВИХОВУЙТЕ УКРАЇНСЬКЕ»

БОГДАН ЗАКЛИНСЬКИЙ

**ЩО треба
знати кожному
українцеві?**

Відтворення видання 1915 р.

Богуславкнига
2015

Упорядник *Володимир Романенко*

За сприяння Благодійного фонду «Богуслав»

Висловлюємо щирі подяку:

Петру Арсеничу – науковцю, доценту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, який зібрав та зберіг архівні світлини, що були використані у цьому виданні.

Василеві Кметю – директору наукової бібліотеки Львівського університету ім. І. Франка за дієву участь у виданні цієї книги.

Заклинський Богдан

3-00 Що треба знати кожному українцеві? — К: Богуслав-
книга, 2015. — 48 с.

ISBN 9 8-966-2644-10-4

У ваших руках книга, видана видавництвом «Богуславкнига» в рамках культурного проекту «Любіть українське. Виховуйте українське.». Її автор Богдан Заклинський (1886–1946) — відомий український культурний та громадський діяч, краєзнавець, патріот.

Ця книга передрукована в незалежній Україні вперше через сто років після видання її у Відні в 1915 році, коли Австрія володіла значною частиною українських земель, а автор лише мріяв: «*Якою ж великою державою буде Україна, як стане самостійна!*».

Сьогодні, коли Україна постала перед реальною загрозою втрати своєї суверенності, це своєрідне послання українського патріота зі столітньої давнини є особливо актуальним. Читач зможе ще раз підтвердити для себе, що історія повторюється, але вічні істини та цінності не змінюються.

УДК
ББК

ISBN 9 8-966-2644-10-4

© Романенко В., упоряд., 2015
© ТОВ «Богуславкнига», 2015

Богдан Заклинський

ВІД УПОРЯДНИКА

«Українець той, хто причисляє себе до Українців»...

Ці слова виголошені зовсім молодою людиною, але додати до них нічого.

Їх автор — вірний патріот України Богдан Заклинський — не прожив і 60 років (1886—1946), ніколи не претендував на геніальність, працював з усіх можливих сил: учителював, займався журналістською, видавничою діяльністю, захоплювався українським фольклором та етнографією. На зібрані ним етнографічні матеріали можемо натрапити у творах І. Франка, В. Стефаника, А. Чайковського, В. Гнатюка, з якими він підтримував листовні й особисті дружні стосунки. Завжди займав активну громадянську позицію, а коли виникла потреба (у час Першої світової війни), у званні підхорунжого вступив до лав Українських січових стрільців. На його могилі, що на Личаківському кладовищі, поставлено дубовий хрест зі скромним написом: «Богдан Заклинський, учитель».

Уже в 25 років Б. Заклинський написав свою першу роботу, яку насмілився назвати «Всеукраїнський Катехизм (Що мусить знати кождий Українець?)» (Вижниця, 1911). Пізніше, у 1915 році, ця книга виходить у Відні під назвою «Що треба знати кождому Українцеві?». У ній автор щиро і впевнено викладає не тільки те, *«що має знати кождий Українець»*, а й те, які вимоги мусить ставити перед собою. **Патріотом** він називає того, який не тільки любить свій народ і рідний край, а й *«старається допомогти своєму народові і працює для сього з усіх своїх сил»*.

Дуже рідко буває, коли людина на початку свого життя виголюшує істини і до самої смерті йде ними. Від написання книги вже минуло 100 років, надто змінилися й країни, з якими порівнює Україну Богдан Заклинський, але цінності, котрі автор визначив для себе та кожного українця, завжди були головними для нього — та й для нас залишаються такими ж до сьогодні чи, мабуть, назавжди.

У найперших словах першої своєї книги автор пише: **«Ми — Українці!»** і дає найпростіше й наймудріше визначення: **«Українець той, хто причисляє себе до Українців»** (гл.1). Дуже визначально, що Б. Заклинський пише назву нашого народу з великої літери, але ж так само він пише й про інші народи: Німці, Болгари, Москалі... З великої літери пишуться назви народів і в головній книзі людства — Біблії. Взагалі, незважаючи на те, що автор ні в цій книзі, ні в усіх інших своїх працях не наголошує на своїй релігійності, не випинає свою віру в Бога, вся книга й за змістом, і за структурою дуже близька до Святого Письма та християнської літератури. Перші три глави називаються «Український народ», «Українська земля», «Українська мова» і тільки четверта — «Віра Українців». Але ж книга має значення Катехизму. Автор начебто хоче сказати: *Народ, Земля, Мова — це наша віра!* Як Українці-Християни вірять у Святу Трійцю, так і всі Українці мають вірити у свою трійцю: Україну — неньку, народ — сина, мову — духа. Якщо в книзі Богдана Заклинського спробувати так замінити слова: Україна — Бог Отець, народ — Господь Ісус Христос, мова — Дух Святий, то ми побачимо, наскільки вони близькі до текстів Біблії.

Каже Господь Ісус Христос: **«Хто ж Мене зречеться перед людьми, того й Я зречусь перед Отцем Моїм Небесним»** (Мф 10:33).

Вторить Йому Б. Заклинський: **«Хто зрікається свого народу — зрадник! Зрада — найтяжчий злочин»** (гл.1).

Заповідав Спаситель: **«Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає»** (Ін 15:13).

Погоджується з Ним український патріот: **«Покласти життя за свій народ — се найвища заслуга, яку чоловік може здобути, тож і найбільша честь належить тим героям!»** (гл.8).

Тому ми й вітаємось одне з одним: «Слава Богу!», «Слава Ісусу Христу!» чи «Слава Україні!» та відповідаємо: «Героям слава!»

Що стосується віри в Бога, то автор застерігає: **«Москалі хотіли б усіх перевести в православ'є... а українці — право-**

славні, греко-католики, римо-католики, протестанти... Але всі Українці — діти одної України!» (гл.4).

Взагалі, крім таких важливих істин, автор зі сторічної давнини відкриває нам і причини наших бід, дає поради на сьогодні: «**Чужі народи не відають, чого нам треба, і не роблять того, що Україні на користь. Щоб Україна була могутня, треба, щоб вона була вся разом, вкупі, під одною управою**».

У книзі є не тільки радісні ремінісценції зі Святим Письмом, а й дуже болючі алюзії на сьогодення:

«1654 рік — було для України найбільше нещастя» (гл.6); порівняймо 1994 рік — підписання Будапештського договору.

«Хоч може царь і заприсягнув, що шануватиме всі права Українців, не додержав слова» (гл.6); порівняймо із сучасними керівниками «чужих народів».

Із сумом пише автор про царські часи:

«Названо було Україну “Малороссією”» (гл.6); порівняймо із сучасною «Новороссиєю».

І висновок: «Росія хоче нас зовсім знищити, щоб з Українців і сліду не зосталося!» (гл.6)...

Великий патріот завжди вірив у велике майбутнє України, наголошував на її найбільших цінностях: **землі** (читай уважно гл.2 книги), **народі** (гл.1), **історії** (гл.6), **мові** (гл.3), **родині** (гл.9), **свободі**... На час написання цієї книги тільки мріяв: «Якою ж великою державою буде Україна, як стане самостійною!» (гл.2). На запитання «Що ж робити?» впевнено відповідав: «Вставаймо **до боротьби** за власну домівку, за Вільну Україну! **До праці, браття-Українці!**» (гл.13). І ми, сучасні Українці, маємо завжди тримати перед собою ці його слова і щодня **працювати, молитися, захищати Україну**.

Як у кожного християнина в домівці має бути Біблія та ікона Спасителя, так і в «кожкій українській хаті» хай буде ця книга Богдана Заклинського, щоб кожен, хто ввійде до хати, примітивши її, сказав: «Бачу, що тут живуть **Українці!**»

Володимир Романенко

1. УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД

Хто ми є?

Ми Українці.

Хто є Українці?

Українці се народ славянського пня.

Чому зємо ся Українці?

Бо вродили ся Українцями та розмовляємо українською мовою. Деякі несвідомі Українці звать себе по давньому: Русині, Руснакі, або по місцевому: Буковинці, Галичане, Гуцули, Лемки, Полтавці, Подоляне. Та се назви місцеві, а спільна назва наша: Українці. Так само і для Тирольців, Прусаків, Швабів та Баварців — спільна назва: Німці. Москалі звать нас «Малороси», а то й «Хахли», та се назва для нас так само зневажлива, як для них: Кацапи.

Хто ще Українець?

Українець той, хто причисляє себе до Українців. Та багато ще стрічаємо людей несвідомих, і тих приходиться ся нам поучувати, щоб вони знали правду. Москалі затуманюють наш народ, бо хотіли б нас перевернути на Москалів.

Бо що ж се таке: один народ або нація?

Народ, се велика громада людей, одна велика сім'я-родина, люде, що розмовляють одною мовою, розуміють себе, співають однакові пісні, мають однакові звичаї, письменство та історію.

Колись давно була се справді одна сім'я-родина, один рід. Роди розросли ся на племена, а з племен витворив ся народ. Хоч яка велика українська земля, а всякий, хто тільки гляне на Українців, так зараз впізнає, що всі Українці одного роду, одної крові, та що всі вони — се один український народ.

Хто приналежний до народа?

Приналежности до народа не можемо вибирати по своїй вподобі. Приналежним до народу стає кожний чоловік уже своїм уродженнєм, своєю природою, тілом і кровю. Тільки свідомим членом народа стає Українець аж тоді, як освідомить ся, як знатиме добре свій народ.

Що ж дієть ся через те?

Народна приналежність зближає і єднає до себе всіх, хоч би й найдальше живучих Українців. Дорожший та милійший нашому серцю все буде Українець, чи він родом з Київа, Полтави, Харкова, чи зі Львова, Черновець або Сигота, — з міста-города чи з села, бо він приналежний до нашого українського народа, разом з нами

всіми, бо се наш брат по народности. Усі інші народи, хоч би й мешкали на Україні, однаково для нас вони чужинці (хіба тоді не чужі, як стали б Українцями).

Чи є ще на світі й інші народи?

Є, та не те, що ми. Вони нам чужі, далекі, а декотрі й наші тяженькі вороги. Вони розмовляють чужими, незрозумілими для нас мовами, інші у них звичаї, інші співанки, інша у них історія. І породи (раси) іншої Українці, як тамті народи.

Як зветь ся той, хто вирікаєть ся свого народу?

Такий, хто для користи вирікаєть ся свого народу, се зрадник (хрунь). Зрада — се найтяжший злочин, який тільки знають люде. Тому ми ніколи не зрадимо та не покинемо наш український народ. Правдивий син свого народу все буде тої думки: «Скорше хай умру, як мав би я забути мою Україну!» Бо з Україною, з українським народом звязане все наше життє: се наше найвище добро, наша гордість і слава!

2. УКРАЇНЬСКА ЗЕМЛЯ

Де живуть українці?

Українці живуть на Україні, від Карпатів, Сяну на заході, аж по Кавказ на сході; від річки Припєти на півночи, аж по Тису і Чорне море на полудні.

Що таке Україна?

Україна — се вся велика земля, яку замешкують Українці. Колись була Україна самостійною державою, поки над нею не запанували чужинці. Тепер більша частина України під Росією (Московщиною), як от Наддніпрянщина, Волинь, Поділля, Полісьє, Степи і Кубанщина, і зветь ся через те р о с и й с ь к а Україна, зі столицею Київом. Невеличка частина України під Австрією: Східна Галичина (місто Львів) і північно-західна Буковина (з містом Чернівцями). Під Угорщиною: північно-східне угорське Загірє, за карпатськими горами (міста Сигіт і Мукачів). Як бачимо, наша Україна розділена поміж три держави.

Чи велика українська земля?

Україна простягаєть ся від Кубані аж до ріки Сяну. Се велика і простора земля, і після Росії се найбільша країна між усіми європейськими державами.

Австрія займає	600.000	км ²
Німеччина	540.000	”
Франція	536.000	”
Англія	315.000	”
Україна	850.000	”

Якою ж великою державою буде Україна, як стане самостійна!

Чи мешкають Українці і по-за межами України?

Через те, що над Україною панують чужинці, не раз мусили Українці покидати свій рідний край та вандрувати у чужину. Чимало Українців живе в Америці: у Канаді, З'єдинених Державах, у Бразилії; в Азії у Приамурському Краю. Багато Українців страждає на Сибірі, куди їх загнали з рідного краю московські порядки.

Скільки ж усіх Українців?

Українського народа живе на світі 34 $\frac{1}{2}$ міліона, а саме: під російським ярмом 29 міліонів, в Галичині та Буковині 4 міліони, під Угорщиною $\frac{1}{2}$ міліона. Емігрантів зпоміж Українців у Америці 1 міліон.

Яке місце припадає Українцям посеред народів Європи?

Поміж народами Європи що до великості припадає нам шосте місце. Великість народів

Е в р о п и (не вчисляючи сюди інших частей сві-
та) представляється так:

Німців є	74	мільони
Москалів	65	”
Французів	42	”
Англійців	40	”
Італійців	34	”
Українців	33 $\frac{1}{2}$	”
Еспанців	18	”
Поляків	17	”
Румунів	9	”
Жидів	9	”
Білорусинів	8	”
Голяндців	8	”
Мадярів	7	”
Чехів	7	”
Фінів	7	”
Шведів	6	”
Болгарів	6	”
Греків	5	”
Португальців	5	”
Сербів	5	”
Турків	5	”
Данців і Норвежців ...	5	”
Ірляндців	4	”
Литовців	4	”
Хорватів	3	”
Словаків	3	”
Словінців	2	мільони
Албанців	1	мільон

3. УКРАЇНСЬКА МОВА

По чім найлекше пізнати, що ми Українці?

Найлекше се пізнати по нашій мові. Мова єднає людей в один народ. От наша українська мова єднає близько 35 мільонів Українців, які ще з дитячих літ розмовляють сею мовою.

Щож таке народна мова?

Народна мова — та, якою розмовляє увесь народ. Кожний народ має свою рідну або матірню мову і нею скрізь розмовляє. Рідна мова се велике народне добро. Нею думаємо, нею пишемо і читаємо.

Чому розмовляємо українською мовою?

Бо кождий любить свою рідну мову: Німець — німецьку, Болгарин — болгарську, а Українець — українську. І все, що гарне, всі мудрощі світа, науку, письменство ми найкраще розуміємо, коли се чуємо на своїй рідній мові.

Чи ми кохаємо свою рідну мову?

У своїй хаті ми часом й не бачимо, як дуже полюбili ми українську мову. За те на чужині, як де тільки зачуємо нашу мову, вельми радіємо.

Бо чоловікові найкраще чути та розмовляти рідною мовою.

Чи вже давно розмовляють Українці своєю мовою?

Більш як 1000 літ. Розмовляли нею наші предки, процвітала вона і в палатах наших великих князів, королів та гетьманів. Українська мова була колись розговірною мовою й у литовських, польських вельмож, та й волоських господарів. На нашій мові маємо усякі книги та школи. (Тільки Москалі не дозволяють нам вчити ся рідної мови!)

Чим визначається наша мова?

Визначається наша мова не тільки тим, що розмовляє нею так багато людей. Вона ще й своєю красою стоїть вище інших мов. Учені люде (чужинці), порівнюючи нашу мову з іншими європейськими мовами, признали нашій українській мові друге місце з ряду між усіма мовами, така вона мелодійна, музикальна, милозвучна (перше місце має італійська мова). А між славянськими мовами наша найкраща і через те перша. Бачимо, що ні англійська, ні польська, ні московська, ні румунська, а хоч би й французька мова — не дорівняє нашій рідній, українській мові!

Чи українська мова одна на всій Україні?

Одна і та ж сама на всій Україні. Але як інші стародавні мови, так і наша має деякі відміни (наріччя або діалекти), бо не скрізь однаково вимовляються деякі слова. От маємо, напр. діалекти: чернігівський, поліський, гуцульський, бойківський, лемківський; чистою, гарною українською мовою розмовляють у Полтавщині.

Що стало б ся, як би ми забули свою рідну мову?

Як би ми нашу рідну, Богом нам дану і усвячену, українську мову занехали, забули, а прийняли чужу, — тоді по нас усіх і слід загинув би на землі.

*«Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має!»*

Хто не шанує рідну мову, той не шанує себе самого, ні свою сімю-рідину, ні своїх прабатьків, які тою ж мовою розмовляли. А хто стидаєть ся рідної мови, заслужив на те, щоб і його всі люде стидали ся та ним погорджували. Бо стидаючись рідної мови, він обиджає не тільки рідну матір, але й увесь народ! Чесний, правий чоловік ніколи не стидаєть ся своєї рідної мови. І сам розмовляє скрізь своєю мовою і глядить, щоб усі люде її шанували.

4. ВІРА (РЕЛІГІЯ) УКРАЇНЦІВ.

Яка віра Українців?

Російські та буковинські Українці — православні. Галицькі та угорські Українці — греко-католики (уніяти). Є в Галичині (а почасти й на російській Україні) багато Українців латинської віри (римо-католиків). Се так звані латинники. По-між російськими Українцями ще є багато штундистів, а в Америці між нашими людьми чимало методистів (протестантів).

В Австрії до справ віри ніхто не втручаєть ся: кождий визнає ту віру, яка йому до вподоби. Тільки у Росії Москалі хотіли б усіх силою перевести на православіє. Так зробили Москалі з Холмщиною, де наші люде, й хотіли би тепер те саме зробити з Галичиною.

Чи віра рішає про народність?

Всі Українці, чи вони католики чи православні, однаково діти одної України, то й треба їм жити із собою, як браттям.

Німці також одні католицької віри, другі протестантської, а проте живуть у згоді та дружбі. Се тому, що ми вже родимо ся Українцями, а вірними — православними чи католиками — стаємо аж після хрещення. Подібно й партійними людьми

(національними демократами, радикалами, соціалдемократами, соціал-революціонерами) робимо ся аж геть пізнійше. Та се не перешкоджає нам при тім бути добрими Українцями і разом стояти за народню волю, за добро рідного краю.

5. ВІТЧИНА — РІДНИЙ КРАЙ

Що таке вітчина?

Вітчина — се край, де ми вродили ся, вирости, де живуть наші земляки-краяне, де живе увесь український народ.

Де мають Українці свою вітчину?

Наша вітчина — се українська земля, де Українці жили споконвіку, обробляючи ту землю своїми руками, поливаючи її своїм потом та кровю, захищаючи її перед ворогами. І в нас самих відбила ся вітчина, а в серці носимо ясний, ніколи не затертий спомин про неї. Вітчина — се наші батьки і наші діти. У кожному з нас захована минувшина і будуччина рідного краю. Тому ми зі своєю сімєю-родиною, маєтком, товариствами, селами та містами-городами і краями належимо до великої нашої вітчини.

А звідкиля там взяли ся Українці?

Сю землю, що зветь ся Україна, замешкує наш народ від найдавніших часів. Відколи сягає людська пам'ять, все мешкали там Українці. Вони взяли собі її неуправну і дику, а своїми руками, своєю не-всипучою працею переробили її на урожайну ниву.

6. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Що таке наша історія?

Наша історія — се минушина рідного краю, те все, що колись було на Україні. Наш народ має свою власну історію, бо жив колись своїм власним життям. А як жив своїм життям, мав свою державу, то й повинен сам заряджувати собою; бо чужі народи не відають, чого нам треба і не роблять того, що Україні на користь.

Яка наша історія?

Наша історія багата великими, геройськими ділами та світлими примірами самопосвяти для добра вітчизни. Такої самої історії, як наша, немає ніякий другий народ на світі. Нашої історії мусимо добре вивчити ся, щоби гаразд зрозуміти стремління нашого народа до сотворення самостійної держави та змагання до забезпечення окремішности, щоб устерегти ся на дальше помилок та

промахів наших предків та навчити ся завзяття і любови до тої землі і народа, котрі вони так хоробро обороняли. Знаючи історію, почуватимемо себе наслідниками-спадкоємцями боротьби предків за волю України.

Хто правив Україною?

В давних часах правили Україною князі, яких вибирав народ. Згодом князівська влада стала дідичною, переходила з батька на сина. Вони княжили у Києві. Важнійші із них були: Олег, що ходив у далекі землі, княгиня Ольга, вельми розумна, Святослав, що воював з Греками, Володимир Великий, що охрестив Україну, Ярослав Мудрий, що зібрав усі українські землі.

Щоб Україна була могутча, треба, щоби була вся разом, вкупі, під одною управою. Так було колись в давніших часах, коли Українці мали свою власну державу, на чолі котрої стояв князь, що жив у Києві. Люде збирали ся тоді на раду, що звала ся віче, і установляли порядок такий, щоб усім було добре жити.

Та навкруги жили дикі сусіди і почали нападати на Україну: Печеніги, Обри, Половці. З ними воювали завзято і побідно наші давні князі. Довго боронили Українці рідного краю перед ворогами, що напирали з усіх сторін.

Аж на наше нещастє надтягнули з півночи Москові. Се був чужий нам народ, що витворив ся з мішанини Славян, Фінів і Татарів. Мову прийня-

ли Москалі славянську, тільки перекрутили її на свій лад. Ті Москалі позавидували Україні слави, напали на Київ (1169 р.), знищили його, а мешканців вирізали. Тоді українські князі перенесли свою столицю у Г а л и ч , а потім у Л ь в і в . Народ шанував князя Р о м а н а Г а л и ц ь к о г о , котрий воював хоробро, відпираючи на всі сторони ворожі напади, та не давав людей кривдити. Другим визначнішим галицьким князем був Д а н и л о , котрий коронував ся на короля України.

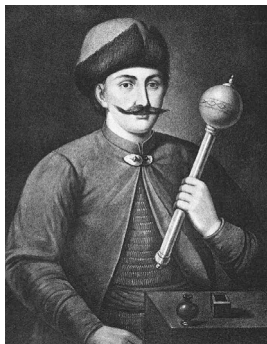
Та ось прийшло нове лихо: Татари або Монголи знищили Україну. І як ні старали ся наші князі, щоби привернути давню могутність Україні, — все дарма. Україна втратила державну самостійність і мусіла підлягати чужим народам. Український народ опинив ся в неволі у Литовців, Татарів та Поляків. Поволі всю Україну загорнула Польща. Аж велика українська революція, або народне повстання (1648 р.) визволило Україну з-під Польщі. Та гетьман Б о г д а н Х м е л ь н и ц ь к и й не був певний, чи вдасть ся самому оборонити українську державу, й мусів шукати союзників. В 1654 р. поєднав ся він з Москвою, і се було для України найбільше нещастє. Хоч московський царь і заприсягнув, що шануватиме всі права України, не додержав слова.

Тільки взяли Москалі наш народ у свої руки, почали насильно, брутально нищити волю України. Запровадили скрізь московські порядки, а всю силу звернули на те, щоб Українців змосковщити.

Наші гетьмани:

Богдан Хмельницький

Іван Виговський

Петро Дорошенко

Іван Мазепа

Тоді українська старшина, побачивши біду, лучила ся з иньшими сусідними державами, щоби тільки визволити ся з московського ярма. Гетьман Іван Виговський злучив ся з Польщею і розбив московське військо під Конотопом. Гетьман Петро Дорошенко зєднав ся з Турками і також бив Москалів. Гетьман Іван Мазепа прикликав на поміч Шведів, щоби допомогли визволяти Україну, і разом з ними рушив на Москаля. Та в битві під Полтавою не пощастило Українцям і Шведам.

Не здійснили ся змагання кращих синів України — визволити рідний край з чужинецького ярма. Москалі на спілку з Поляками розділили Україну поміж себе. На правім березі Дніпра була польська власть, на лівім московське панування. Щоб уже не боятися українського повстання, Москалі хотіли змосковщити всіх Українців. Почали нищити вільні українські порядки та заводити московську темноту й неволю. Автономну Гетьманщину скасовано. Московська цариця Катерина II зруйнувала «Січ», а на Україні завела кріпацтво, люту панщину. З того часу остала ся у нас пісня:

*«Катерино, вража дочко, що ти наробила?
Степ широкий, край веселий тай занапастила!»*

Щоб і сліду не зостало ся з давньої волі, названо Україну «Малороссією», а Українців «Малороссами».

Те московське панування над Україною довело до того, що багато російських Українців і не знає, хто вони є; називають себе «малороссами», або й — що ще гірше — «руськими», себто московськими людьми.

Не краще було Україні й під Польщею, але от у 1772 році розібрали сусіди між собою Польщу. Українські землі, що належали до польської держави, відійшли під Росію й Австрію. Австрії дісталася Галичина. Назабаром і Буковина перейшла від Турків до Австрії.

Та не змогли знищити Москалі Україну, хоч як їм хотіло ся се зробити. Була ще в українським народі та життєва сила, що все чоловіка веде до волі, до щастя, до повного, свободного життя. Закував ворог увесь наш народ у кайдани, поневолив, але душа народа — не вмерла! Як лиш подув прихильний весняний вітерець із заходу, ожив народ. Відродження України — се небуденна подія в історії світа! При помочи рідного письменства двигнув ся зі сна великий народ до нового життя. Рідне слово промостило собі дорогу на російській Україні у творах Котляревського, в Галичині у Шашкевича, на Буковині у Федьковича. Вони перші піднесли з забуття давню славу народа та дали віру в кращу будучність. А вже з приходом пророка України, Тараса Шевченка — настали нові часи, часи справжнього відродження. Се він надав той розгін українській національній ідеї, з яким вона тепер зміряє все вперед. І хоч замучили Шевченка царські посіпаки, але відроджені сили не вбили. Тепер уже не страшні нам ніякі кайдани, ні тюрми, бо ми вже віднайшли те, що були загубили: свою українську душу, свою національну окремішність. І хай лютує ворог-кат, заповняє Українцями Сибір, — та не знищить України, бо Україна жива у кождім Українці! «Не вмирає душа наша, не вмирає воля!» Українці переконали ся, що лиш боротьбою здобудуть волю. І справді 1905 року революція принесла нам деякі полекші, але не надовго. Незабаром стало ще

гірше, як було. Але на те й лихо, щоб з ним бити ся! Українці на рос. Україні не падали духом в боротьбі за своє право, вірячи твердо в свою перемогу. В сій вірі піддержував їх приклад братів в Галичині й Буковині, де Українці під захистом вільних австрійських порядків дійшли вже до високого ступня національного розвитку.

Приклад австрійських Українців усе стояв перед очима Українців російських, був їм за провідну зорю. Коли 4 мільйони добили ся вже таких успіхів, дійшли до такої свідомости, то невже 30 мільйонів Українців в межах Росії не зможуть вибити ся на світ і мають змосковщити ся? Ні, сього не буде — казали рос. Українці.

Російський уряд налякав ся сього впливу австрійських Українців на їх земляків у Росії і задумав завоювати Галичину й Буковину, щоб цілком задавити наш рух. До сього взяв ся він поволі й здалека. Насамперед постановив царський уряд придбати собі там прихильників і помічників, щоб легше було потім загарбати країну. Отож для сього сипнув він рублями, засипав грошима й шпигами цілу Галичину й Буковину й при їх помочи став насаджувати ніколи-невиданий там «русскій» народ, сіючи поміж тамошніми нашими людьми страшну заразу любови до царської Росії, або так зване м о с к в о ф і л ь с т в о чи кацапство. Таким способом хотів царат (царь з своїм правительством та чиновниками) ослабити там український рух, а згодом, при нагоді забрати укра-

їнські землі Австро-Угорщини під своє панування. Довго він готував ся до сього й чекав на сю нагоду. Аж ось Австро-Угорщина пішла війною на Сербів, щоб покарати їх за вбийство наслідника престола, Франца Фердинанда, — чоловіка дуже мудрого й до української справи прихильного. Росія зараз закричала, що вона мусить вступити ся за «братів-Славян» і кинула ся на Австрію, але не для помочи «братам-Славянам», а щоб самій загарбати Галичину й Буковину та згнобити там Українців, не оглядаючи ся на те, що вони також «брати-Славяне». З того счинила ся велика світова війна. Росія думала, що з помічу своїх союзників — Французів і Англійців — одним махом розторочить Австро-Угорщину й Німеччину, але дуже помилила ся, як і треба було сподівати ся. Напевне не відібе вона Галичини й Буковини, а ще й готова стратити частину своїх земель.

Поражка Росії — на руку всім нам Українцям, бо ми так чи инакше можемо вибороти для себе волю. Бо коли в наслідку сеї поразки не повстане вільна самостійна Україна, то бодай вибухне в Росії нова, ще страшнійша, ніж після японсько-росийської війни революція, яка знищить у Росії самодержавний порядок і принесе всім пригнобленим нею народам, отже й нам, Українцям, краще, вільнійше життє. Українці по обидва боки кордону зрозуміли своє становище й рішучо виступили проти царизму. «Добути, або дома не бути!» сказали собі свідомі сини свого народу.

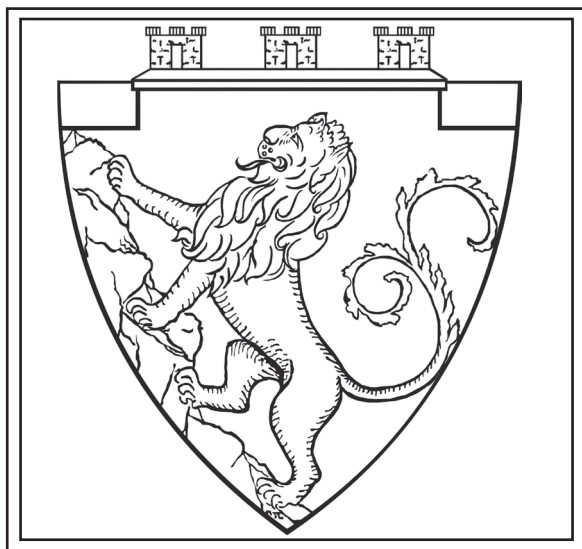
В обороні рідного краю й вільних порядків зірвалися до бою з російським наїздом австрійські Українці. В Галичині й Буковині заворушився народ і виставив полки добровольців до війни з царатом. Українські «С і ч о в і С т р і л ь ц і» — так називаються ці полки, на спомин і честь колишніх оборонців української волі, славних запорожських козаків. Хоробро й завзято буються наші новітні Січовики й великої слави вже зажили.

А знов російські Українці також не дрімали. Утворили вони «Союз визволення України», котрий всіх сил докладає, щоб рідну країну визволити з-під московської корми-неволі.

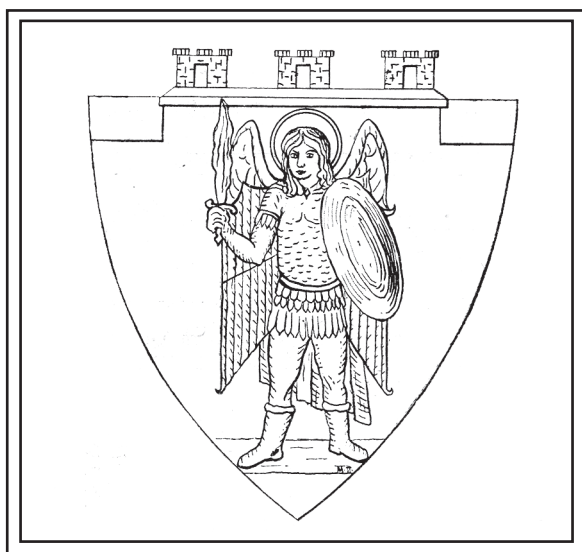
Вірить Союз, що спільними силами здобудемо собі вимріяну волю, виборемо вільну Україну й кличе до всіх свідомих синів народу однодушно, односердне стати; єднатися по всій Україні під прапор Союзу та «вставати й кайдани порвати», як заповів нам наш Тарас Шевченко.

Гуртуймося ж до боротьби! Велика бо година вибила, настав слухний час — вставати й волю здобувати!

Багато набідувався наш нарід від часу втрати власної держави. Час уже йому знову добути волю, час самому порядкувати в своїй хаті та здоганяти те, що втратив під ненаситним московським пануванням!

*Український герб
(Колись герб українського королівства, тепер —
герб цілої України)*

Герб давньої Київської землі

7. ВІДЗНАКИ УКРАЇНИ

Які відзнаки української держави?

Відзнака української держави — се герб давнього українського королівства: з о л о т и й л е в н а с и н ь о м у п о л і. Можна вживати також відзнак київської землі: архангел Михайло з піднесеним мечем.

Яка є національна барва України?

Національна барва України є с и н ь о - ж о в т а.

8. ПАТРІОТИЧНІ ОБОВ'ЯЗКИ.

Що таке патріотизм?

Патріотизм — се щира любов до свого рідного народу і до рідного краю. А патріот — се той чоловік, що старається допомогти своєму народові і працює для цього з усіх своїх сил.

Що таке герої?

Герої — се люде, які не тільки жили і працювали для свого народу, але й наражували своє життя, захищаючи рідну землю перед ворогами. Бувало й так, що герої приймали за свій народ мучениць-

ку смерть з рук ворогів. Наш народ мав і має героїв, котрі в тяжких для України часах виступали й виступають в обороні рідного краю. За те героїв народ величає, ставить їм памятники, славить їх пам'ять з роду в рід, а ще й по сотках літ ставить їх за примір своїм синам. Покласти життя за свій народ — се найвища заслуга, яку чоловік може здобути, тож і найбільша честь належить ся тим героям!

Чого бажаємо для своєї вітчизни?

Кожний з нас любить Україну і хотів би бачити її щасливою. А се станеть ся тоді, як всі Українці будуть жити в згоді і чужинці не пануватимуть над нами. Воля України в наших руках. Якби 30 мільонів сказало собі: «Досить неволі!» — чи була би сила, щоб їх здержати? Проте не досить самому любити вітчизну і працювати для її добра, треба ще навчати і прихилити до неї і всіх Українців, з якими стикаємо ся, розбуджувати і в них ті високі та гарні почування. А щоб освободити рідний край з рук ворога, треба сили, одинцем же, незгуртовані не маємо потрібної сили. Тому, щоб визволити Україну, треба приєднати до боротьби з царизмом усіх Українців. Для сього треба їх освідомляти національно, щоб усі знали, хто їх брат, а хто ворог. Таким способом легко здобудемо те, чого бажаємо. В нашій українській державі наш народ розвинеть ся та заясніє поміж народами світа.

Який є патріотичний обов'язок кожного Українця?

Святий обов'язок кожного Українця, все і всюди признавати ся до свого народу, пам'ятати на честь своєї нації, та пильно виконувати все, що причиняєть ся до могутности та до розцвіту народу.

Дбаймо ж про рідний край, пильнуймо своїх обов'язків перед ним! Будьмо гідними синами свого народу. Стараймо ся, щоб імя «Українець» все, у всіх народів стрічало ся з пошаною.

Яким способом може дбати Українець про могутність та розцвіт свого народу?

Кождий чоловік повинен свій народ любити, ним величати ся, для його добра і слави жити і трудити ся; всею силою причиняти ся до його піднесення та вивиснення. Кождий патріот хай стараєть ся скрізь виконувати свої повинности до народа: у своїй родині, у громадськім життю і на чужині.

9. УКРАЇНЕЦЬ В СІМІ-РОДИНІ

Яка повинна бути українська родина?

На особах та на річах, отже на усім, що є в хаті, повинен відбити ся український дух, український характер.

Як покажуть ся український характер?

Першим обов'язком Українця є, щоб у його хаті розмовляли по українському і то чистою мовою. Здоровим жерелом, з якого черпаєть ся все нову красу нашої мови, та привчаєть ся до поправної бесіди, се книжки. Багато у нас цінних книжок, які й красою мови й своїм змістом ублагороднюють почування та поширають круг думок. Куди не заходить книжка, там дух притемнений, а на верх добувають ся тільки низькі бажання. Читаймо ж як найбільше!

«Учіте ся, брати мої, думайте, читайте і чужого наuczайтесь й свого не цурайтесь!» — так заповідав нам наш великий кобзарь — Тарас Шевченко.

Що ще піддержує домашнє образование чоловіка?

У нас виходить багато часописей (газет) для поучення та розривки читачів. Українець дає першенство рідним українським часописям, які при-

носять нові вісти з цілої України та з усього світа, а при тім дають поучення з усіх царин людського знання. Ні одна українська хата хай не буде без наших часописей!

Що ще відсвіжує думку й духа в українській хаті?

Українець прикрашує свою хату гідними малянками наших мистців з нашої славної історії, бюстами (погруддями) наших славних мужів та написями патріотичного змісту. Все те піддержує українську думку та доказує, що господарі хати — се щирі Українці. Звертати треба увагу й на те, щоб хата мала національний вигляд зверху і в середині, була викінчена у нашім народнім штибі (стилю). Треба виявити те, що є замітного та своєрідного в українськім народі, щоб кожний, хто ввійде у хату, сказав: «Бачу, що тут живуть Українці!» Хата, збогачена такими ознаками українського життя, свідчить, що її жителі і тут виповнили свою повинність. Українець дає першенство всьому українському.

Як дбає українська родина про порядну молодіж?

Будучність нашого народу спочиває у гарнім та національнім вихованню дітей. Сі м я - р о д и н а — се підвалина нації. У ній говорить ся про народ, про славу його минувшину, про успішну

його боротьбу, про наші товариства і спілки. Тим способом вливається в ніжну душу дітей зерна чесного, свідомого патріотизму. Там плекається також і спів народніх пісень, нашу музику, уряджується наші народні свята та торжества. Родина піклується про те, щоб діти старанно вчащали до української школи, вчилися передовсім рідних наук: мови, географії, історії та письменства. Здібна, добре вихована, патріотична і працьовита молодіж — се найбезпечніша запорука повного розвитку та розцвіту народа. Не дає нам російський уряд рідної школи, — то закладаймо свої власні приватні школи, вчімо своїх дітей рідної мови потаємно!

Який вплив на сімю-родину має українське громадське життя?

Як увесь український народ — се одна родина, то не може наше громадське життя остатись без впливу на хочби й далекі села та закутки. Радість з нових поступів народу, з світлих успіхів його мистецтва, знання, рільництва, промислу і торгівлі стає підоймою знов до нових змагань та нових заходів. І жаль, який наповняє вітчину через яку невдачу, матиме відгомін і в родині. Розважається над тим, передумується, як би направити промах, як виповнити прогалини, справити недостачі. Ось так вправляється ще свіжу силу молодіжи до першої помочи рідному народови. Така родина

є справді українська, а її патріотичне життя є завдатком поступу та успіхів цілої української нації на всіх полях її життя.

10. УКРАЇНЕЦЬ У ГРОМАДСЬКІМ ЖИТТЮ

Котрі головні огнища українського громадського життя?

Українське громадське життя творять громади, збори, інституції і товариства, спілки; також наш театр, концерти, забави, часописи, промисл і торговля — се місце публичного єднання та життя.

Як заховуєть ся Українець у публичнім (громадським) життю?

Се конче потрібне, щоб Українець виступав скрізь достойно і слушно. Бо неуважливий, неспосібний чоловік не знайде собі приятелів, ні прихильників, а тільки спричинить чимало клопотів і другим і собі, а часом і ганьбу своєму народови.

Як заховуєть ся Українець на зборах чи нарадах?

На зборах та засіданнях у наших товариствах часто говорить ся про дуже важні народні справи — просвітні, господарські, політичні то-що.

Для того свідомий Українець при усяких виборах до управи, виділу чи комітету не шукає зиску для себе, не дасть нічим довести себе до того, щоб вибирати людей нездатних або байдужних, все памятаючи про добро народу, а не про свою вигоду і користь. У своїх виступах хай старанно бережеться всього, що могло би нарушити достойність збору, пошкодити народній справі, бо се все вода на млин нашим ворогам. Дуже треба вистерігати ся невідповідного слова, або вчинку, особливо, як при тім є чужинці, щоб не заплямити доброго імені нашого народу.

Як поступати, щоб наше становище було ясне?

Мусимо бути наскрізь Українцями, та старатися, щоб наша вітчизна мала наш рідний український вигляд. Не тільки розмовляти скрізь своєю мовою, — де нема українських виробів, товарів, друків, часописей, жадаймо їх. Шануймо самі і не даваймо нікому чужому ображати нашу народність. Борімо ся за повні права для своєї народности — в громаді, в краю і в державі.

Як поступати в урядах?

В урядах треба нам, як і всюди, розмовляти виключно по українськи й боронити своїх прав.

11. УКРАЇНЕЦЬ НА ЧУЖИНІ

Чи має Українець оглядати чужину?

Світ — се найкраща школа життя. Хто багато бачив, багато знає. Кожний, хто тільки зможе, хай оглядає не тільки весь свій рідний край, але й подивиться за границю.

Яка користь з подорожі у чужину?

Оглядаючи життя чужих народів, їх звичаї й обичаї, добрі і злі сторони, маємо тисячні поучення для нашого життя. За те Українець, як поїде у чужину, бачить, що таке Україна. Нема там на чужині такого народу, як наш, — нема наших сіл, нема тої поетичної природи, не чути милої української мови, ні пісні, — а тільки все для нас чуже, непривітне. І хоча б Українець завандрував і в гарні полудневі краї, де вічна весна, всеж-таки тужитиме за своїми, за рідною Україною. Буває й таке, що Українець вже не може повернутись у свій рідний край, то з великої туги вяне і вмирає на чужині.

Яку користь має вітчизна з подорожі своїх земляків у чужину?

Хто привчить ся дечого на чужині, може, вернувшись у рідний край, допомогти не одно добре в себе дома запровадити, не одно злеє усунути.

Як має Українець заховувати ся поміж чужими?

Хай памятає, що чужинці, дивлячись на нього, розмовляючи з ним, довідуючи ся про його вчинки і знаючи, хто він є, вироблюють собі понятте про весь народ. Тож нехай Українець на чужині гідно і достойно заступає свою вітчину.

Чи треба вчити ся чужої мови?

Треба. Чим більше чоловік знає, ліпше йому, бо він стає більш просвічений. А тільки просвічений чоловік годен як слід помагати своєму народови. А хто знає чужу мову, може читати заграничні книжки та часописи і з них довідати ся багато чого, що придасть ся їй дома запровадити. Розмовляючи з чужими людьми, оповість такий чоловік їм про наш народ та про наші справи. Бо часом у чужині знають тільки те, що напишуть про нас наші вороги. Та передовсім кождий Українець, і на чужині пробуваючи, мусить добре знати свою мову, свою географію, історію, мистецтво та літературу, словом — усе наше життя, щоби на чужині не робив нам стида, але гідно заступав і обороняв наш народ та для його добра працював.

Чи добре, щоб Українці покидали раз на все свою вітчину?

За скарби всього світа ніхто добровільно не покине раз на завсіди свій рідний край, свою Укра-

їну! Хто придбав знання або заможатів на чужині, хай вертаєть ся скорше на Україну, де причинить ся своїми руками до піднесення народа. Нам треба як найбільше людей розумних та охочих до праці!

Як удержувати на чужині звязки з Україною?

Крім товаришів та переписки з земляками, ще знайде Українець вірних приятелів на чужині: се книжки та часописи українські. Докази любови рідного краю є товариства та спілки заграничних Українців, де стрічають ся Українці, щоб рідною бесідою, читанням, піснею та забавою розрадувати ся на чужині, побачитись з крятьсями, розігнати тугу, розвідати про рідний край. Вони памятають про вітчину і обізвуть ся, як вона потребуватиме їх помочи.

12. ЧИМ МОЖЕМО ПОВЕЛИЧАТИ СЯ?

(Чим ми горді?)

Ми горді, що ми Українці!

Український народ великий та славний. Ми народ талановитий, як свідчать про се обичаї і звичаї нашого люду, його одежа, будівництво, і взагалі культурні памятки та багата криниця мудрости і дотепу, що таїть ся в українських прислів'ях, оповіданнях, казках та піснях.

Ми горді на свою мову!

Наша українська мова мелодійна (милослушна), багата, надаєть ся як найкраще до поезії. На рідній мові маємо гарно розвинену літературу (письменство), а серед неї таку золоту книгу, як Шевченків Кобзарь.

Ми горді на свої пісні!

Українці — народ співолюбивий і мають дуже багато пісень. Мелодія (музика) тих пісень має такі питомі собі прикмети, які відрізняють її від усіх інших мелодій. Наші пісні і по чужих землях славні своєю красою. Наша народня пісня займає перше місце поміж народніми піснями всіх народів світа. Наша народня пісня ще переховала живі спомини про давню волю нашого народа. Через те наша пісня, побіч мови, історії та звичаїв, являєть ся сильним сполучником, що єднає увесь тридцятьчотири мільоновий народ український в одну цілість.

Ми горді на свій люд!

Український люд має велику життєву силу. Хоч які тяжкі удари переносив, остав ся вірний своїй народности, переховав у своїм лоні рідну мову та любов до вітчизни, до свого рідного краю, своєї України. Наш народ любить правду і красу. У далеких краях, ген за горами та за морями, не забуває про Україну, але приймає живу участь у всіх її radoщах та стражданнях.

Ми горді на свою історію!

Наша історія — се невинна боротьба за волю. Наша минувшина слава великими героями та своїм давнім свободним державним ладом. При-
тім ми ніколи не лакомили ся на чуже. Наша істо-
рія має світлі часи, котрі приносять честь нашому
народови у чужих краях.

Ми горді на свою рідну землю!

Наша вітчизна — красна земля! Її краса ріжнома-
нітна: гори, ліси, гаї, степи і моря. Красна у неї весна
і літо, осінь і зима. Наша вітчизна — урожайна земля.
Не дармо звали її давнійше «медом і молоком пливу-
ча земля», а тепер звуть «шпихліром Європи». Наша
вітчина — б а г а т а з е м л я. З її лона добувають ба-
гато важних копалин, з її глибин тече цілюща вода,
що приносить здоров'є багатьом людям.

Одним словом:

Ми горді на те, що ми Українці!

13. НАШІ ДОМАГАННЯ

Яка наша остаточна ціль (мета)? (До чого ми прямуємо?)

Поки належимо до чужої російської держави, то
вона дбає про себе, не про нас, а наші податки зужит-
ковує не на наші, а на свої потреби. Скільки нашої

землі пропадає у руках Москалів! Росія хоче нас зовсім знищити, щоб з Українців і сліду не залигло ся, а там щоб були тільки Москалі. Тож поки ми ще у руках Московщини, не можемо бути свободні. Свобідно розвивати ся будемо аж у нашій українській державі, у вільній Україні. Бо тоді наша держава старатиметь ся про наш український народ та про його як найкращий розвиток і добробут.

Як дійдемо до самостійної української держави?

До сього треба праці культурної, політичної і економічної над нашим народом в часі мира, а військової діяльності в часі війни. Підставою є праця культурно-просвітна, бо бороти ся як слід за свої права й управляти собою може тільки с в і - д о м и й народ.

Отже — до праці, браття-Українці!

Учімо ся бути самі собою, пізнаваймо, що нам треба, й як вибе слушний час, вставаймо до боротьби за власну домівку, за

Вільну Україну!

Видання «Союза визволення України».

Wien, VIII., «Josefstädterstrabe 79, II. Stiege.

Редакція: Tür 19. — Склад видань: Tür 6.

Книги й брошури:

1. **Тарас Шевченко.** Кобзар. Вибір поезій, випуск I. і II. Відень, 1915. Ціна кожного вип. брош. 1 кор., в оправі 1 кор. 40 сот.
2. **Prof. M. Hruschewskyj.** Ein Überblick der Gerschichte der Ukraina. («Короткий огляд історії України»). Відень, 1914. (Вичерпане).
3. **М. Хрушевски.** Прѣгледъ на украинската история. София, 1914. (Той самий огляд по болгарськи.) З картою України.
4. **Дръ Л. Цехелски.** Не освободительница, а потисница на народитѣ. (Какъ Русия «освободжава» Украина). София, 1914. З картою України. В додатку до брошури подані відозви Союза визволення України до громадської думки Європи, до болгарського народу та платформа Союза. Ціна 50 сот.
5. **Rusia Tarista** — asupritoarea popoarelor. Царська Росія — гнобителька народів. (По румунськи). Букарешт, 1914. З картою України. Зміст: З. Арборе, Український народ (замість передмови); Др. Л. Цегельський, Не освободителька, а гнобителька народів; До громадської думки Європи, Платформа Союза й його відозва до румунського народу. Ціна 30 сот.
6. **Українські колядки.** Відень, 1914. (Вичерпане).
7. **Der Krieg, die Ukraina und die Balkanstaaten.** Відень, 1915. Зміст: Д р. Л. Ц е г е л ь с ь к и й, Як Росія «визволяла» Україну; його-ж нариси: Україна й Румуни, Україна й Болгари, Україна й Туреччина; відозва Союза визво-

лення України до балканських народів і до громадської думки Європи; платформа Союзу. Ціна 40 сот.

8. **В. Дорошенко.** Півтораєта літ української політичної думки (Короткий огляд визвольно-самостійницьких змагань на російській Україні»). Відень, 1914. Ціна 10 сот.
9. **Відомости про російську Україну** (Січовим Стрільцям). Царгород, 1915. З друкарні «Союзу визволення України». Ціна 15 сот.
10. **Січ.** Календарь Союзу визволення України на рік 1916. Відень, 1915. (Незабаром вийде з друку.)
11. **Др. Володимир Левицький.** Як живеть ся українському народови в Австрії. Відень, 1915. Ціна 20 сот.
12. **Др. Л. Цегельський.** З чого виникла війна та що вона нам може принести. Відень, 1915. Ціна 10 сот.
13. **Др. Вол. Старосольський.** Національний і соціальный момент в українській історії. Відень, 1915. Ціна 10 сот.
14. **Вол. Темницький.** Українські Січові Стрільці. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
15. **Україна, Росія й Туреччина.** Збірник статей на турецькій мові. З картою України. Царгород, 1915. Зміст: 1. Передмова від видавців, 2. Д р. Л. Ц е г е л ь с ь к и й — Україна й Туреччина, 3. Проф. М. Г р у ш е в с ь к и й — Короткий огляд української історії, 4. В. Д о р о ш е н к о — Політичні партії на російській Україні, 5. М. М е л е н е в с ь к и й — Культурна праця Українців, 6. А. Ж у к — Російська Україна в числах, 7. Відозва Союзу до турецького народу, 8. Відозва його «До громадської думки Європи», 9. Платформа Союзу. Ціна 1 кор.
16. **S. Rudnizkyj.** L'Ucraina e gli Ucraini, Рим, 1914. З картою України. Ціна 50 сот.
17. **Prof. M. Hruschewskyj.** Die ukrainische Frage in ihrer historischen Entwicklung. Відень, 1915. Ціна 50 сот.
18. **George Cleinow.** Das Problem der Ukraina. Відень, 1915. Ціна 20 сот.

19. **Др. Л. Цегельський.** Самостійна Україна. Звідки взяли ся і що значать назви «Русь і Україна». З картою України. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
20. **Н. Wozkowski.** Ukrajina a ukrajinská otázka. Praha, 1915. Ціна 1 кор.
21. { **Б. Лепкий.** Чим жива укр. література? } Відень, 1915.
 { **В. Сімович.** Коротк. огляд укр. літератури. } Ціна 20 сот.
22. «**Великий Льох**» **Т. Шевченка.** З передмовою й поясненнями Др. В. С і м о в и ч а. Відень, 1915. Ціна 30 сот.
23. **Проф. М. Грушевський.** Як жив український народ. Коротка історія України. З малюнками. Царгород, 1915. Ціна 50 сот.
24. **Dr. Longin Cehelskyj.** Ukraina sveriges bortglömda bundsförvant. (Україна, колишня шведська союзниця). Стокгольм, 1915.
25. **Stephan Rudnyzkyj.** Ukraina. Land and Volk. Eine gemeinfabliche Landeskunde. Autorisierte Übersetzung aus dem Ukrainischen. Відень, 1915.
26. **Die Ukraine und der Krieg.** Denkschrift des Bundes zur Befreiung der Ukraina. Монахія, 1915. Брошура не ввійшла в розпродаж.
27. **Д-р Л. Цехелски.** Украинството нѣмска интрига ли е? Отговоръ на русофилитѣ: Я. Романчукъ и д-р Л. Бобчевъ. Прѣводъ отъ украинския рукописъ. София, 1915. Ціна 1 к. 40 сот.
28. **Богдан Заклинський.** Що треба знати кождоу Українцеві? Відень, 1915. Ціна 20 сот.

Популярне видання

БОГДАН ЗАКЛИНСЬКИЙ
ЩО ТРЕБА ЗНАТИ КОЖДОМУ УКРАЇНЦЕВИ?

Упорядник
Володимир Романенко

Головний редактор *С. Провальський*
Відповідальний за випуск *О. Антонова*

Редактори *О. Антонова, М. Фещенко*

Технічний редактор *Т. Піхота*

Коректор *М. Фещенко*

Комп'ютерна верстка *В. Піхота*

Художнє оформлення та дизайн *Д. Кондратьєв*

Підписано до друку 10.03.2015. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура PeterburgC. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 3,0. Обл.-вид. арк. 3,12.
Зам. №

Поліграфічно-видавниче підприємство «Богуславкнига»
04080, м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 81
тел./ф. (044) 200-02-57, (044) 200-02-79

Свідцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру видавців ДК № 3767 від 22.04.2010